

УДК 811.161.2

DOI: 10.32342/2523-4463-2022-1-23-17

З.Й. КУНЬЧ

*кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач катедри української мови
Національного університету «Львівська політехніка»*

НАЙВАЖЛИВІШІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ТЕРМІННОЇ ЛЕКСИКИ ЗІ СТУДЕНТАМИ ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У роботі окреслено найактуальніші аспекти вивчення термінної лексики під час роботи зі студентами інженерно-технічних спеціальностей. Застосовано низку загальнонаукових *методів* дослідження: аналіз, класифікація, систематизація, інтерпретація. Акцентовано увагу на п'ятьох проблемних питаннях, які є особливо важливими за нинішніх умов глобалізації суспільства та інтернаціоналізації освітнього процесу. По-перше, з'ясування основних понять термінознавства (термін, термінологія, терміносистема) та специфіки терміна як особливої мовної одиниці, що характеризується системністю, застандартизованістю, однозначністю тощо. По-друге, визначення співвідношення національного й запозиченого в термінології. Ця проблема не втрачає своєї гостроти, позаяк на нинішньому етапі українські терміносистеми зазнають інтенсивних чужомовних впливів, зокрема насичення англомовними елементами. По-третє, вивчення досвіду термінотворчої роботи в історичному й порівняльному контексті, що дає змогу сучасним ученим залучати до термінологічних систем напрацювання попередніх періодів та найпридатніші взірці термінотворення інших мов. По-четверте, дослідження функційних характеристик термінної лексики, зокрема процесів термінологізації і детермінологізації, адже в умовах інтелектуалізації сучасного суспільства інтенсивно відбувається міграція лексики з галузевих терміносистем до загальнолітературної мови й у зворотному напрямі. По-п'яте, аналізування культуромовних проблем науково-технічного мовлення, оскільки в термінології та загалом у науковому стилі літературної української мови трапляються численні відхилення від нормативності. Акцентовано, що всі ці аспекти нерозривно взаємопов'язані, а вивчення термінної лексики потребує комплексного підходу і системної роботи зі студентами. Перспективи подальших досліджень визначено в деталізації цих п'яти основних аспектів у контексті окремих термінологічних систем.

Ключові слова: українська мова, термінна лексика, терміносистема, термінологізація, детермінологізація, запозичення, культура мови.

В умовах глобалізації та активної науково-технічної співпраці фахівців різних країн особливої актуальності набуває проблема забезпечення гармонійного та повноцінного розвитку української науково-технічної термінології. Тому в процесі підготовки майбутнього інженера визначальну роль відіграє засвоєння фахової термінології і постає перед викладачем наріжною проблемою. Питання вивчення термінної лексики порушують не лише на заняттях зі спеціальних дисциплін, а й під час опанування курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)».

Різні аспекти питання вивчення термінної лексики були предметом наукових досліджень багатьох мовознавців. Концептуальні підходи до аналізу української науково-технічної термінології було запропоновано в праці «Українське термінознавство», де, зокрема, констатовано, що «термінологія формується під впливом тих закономірних еволюційних змін, яких зазнає мова у ході свого поступу» [Панько, Кочан, Мацюк, 1994, с. 7]. Сучасні дослідники наголошують, що «термінологія є основоположною для більшості видів людської діяльності» [Becker, 2021, с. 659]. Тому в численних сучасних на-

укових дослідженнях порушено тематику, що стосується основних напрямів розвитку та систематизації галузевих терміносистем.

Значну увагу термінознавці приділяють вивченню питання співвідношення національного й запозиченого в термінології. Окремі аспекти цієї проблеми досліджено в праці І. Кочан [Кочан, 2013], низку актуальних і вкрай складних проблем нинішньої української мовної практики, пов'язаних із становленням терміносистем в сучасному глобалізованому світі та з порушенням закону рівноваги чужих і питомих слів, порушено в монографії «Термінологічна актуалізація української мовної дійсності» [Фаріон, Куньч, Василишин, Микитюк, Ментинська, 2020].

Глобалізація накладає свій відбиток на розвиток терміносистем, позаяк виникає додаткова проблема перекладу термінів, особливо якщо ці терміни мають певну національну специфіку [Keen, 2022], особливо це стосується юридичної сфери [Prieto Ramos, Cerutti, 2021, с. 155–179]. Фахівці, зокрема, звертають увагу, що «кожна країна або автономна область створює власну правову систему, і це має далекосяжні наслідки для перекладу юридичних текстів, а також для порівняльного правознавства і міжнародного та європейського права» [Steurs, Tryczuńska, 2021, с. 219]. Наукові дослідження засвідчують, що проблеми перекладу термінової лексики стосуються не лише правової галузі, а й багатьох інших сфер, приміром, близько 25 % бухгалтерських термінів у перекладах професійної літератури з іспанської мови на англійську відступають від міжнародних стандартів [González, 2022, с. 65]

У праці М. Комової та І. Кочан ґрунтовно проаналізовано здобутки українського термінознавства в різних аспектах (організаційному, науковому, навчальному, лексикографічному) та особливо акцентовано, що сучасні висококваліфіковані спеціалісти мають «грамотно застосовувати термінолексику в усіх сферах професійної діяльності» [Комова, Кочан, 2020, с. 8]. Саме тому, на нашу думку, проблема комплексного вивчення проблем термінознавства в навчальному процесі закладів вищої освіти є гостро запотребованою і вимагає теоретичного підґрунтя для її опрацювання.

Мета цієї роботи – окреслити найважливіші аспекти вивчення термінової лексики під час роботи зі студентами інженерно-технічних спеціальностей. Для реалізації поставленої мети буде вирішено низку конкретних завдань: а) виокремити найактуальніші в нинішніх умовах питання термінознавства та згрупувати їх у певні напрями вивчення; б) описати типові проблеми, пов'язані в розумінням кожного аспекту; в) виявити новітні завдання дослідження термінової лексики та запропонувати оригінальні підходи до їх аналізу.

Для реалізації цих завдань буде застосовано низку загальнонаукових методів дослідження: аналіз, класифікація, систематизація, інтерпретація. Описовий аналіз дає змогу охарактеризувати різні аспекти вивчення термінової лексики, із застосуванням порівняльно-історичної методики виявляємо різні підходи до аналізу порушуваних проблем, а методи систематизації та класифікації надають можливість згрупувати проблемні питання вивчення термінової лексики й виокремити п'ять основних аспектів їх пізнання.

Перший аспект вивчення термінової лексики стосується розуміння основних понять термінознавства (термін, термінологія, терміносистема) та специфіки терміна як особливої мовної одиниці. Констатуємо, що термін не просто служить назвою певного наукового поняття, але й визначає його та вказує на його місце в науковій системі. Термін підпорядковується деяким особливим вимогам, серед яких виокремлюємо такі: а) «термінові притаманна властивість дефінітивності» [Д'яков, Кияк, Куделько, 2000, с. 12]; б) «термін повинен бути систематичним» [Д'яков, Кияк, Куделько, 2000, с. 12]; в) явища синонімії, антонімії та полісемії мають у термінології свою специфіку порівняно із загальнолітературною мовою. Отож студентам важливо збагнути, що за своїми структурно-граматичними характеристиками термін має орієнтувати, в чому полягає основна суть означуваного ним поняття та яке місце в системі інших понять конкретної галузі науки воно посідає. При цьому вирішальне значення має кодифікація термінів – систематизація терміноодиниць у словниках, довідниках, що орієнтує мовців на правильне їх використання. Майбутні інженери й науковці мають усвідомлювати, що термінологія вимагає системної роботи, адекватного розуміння внутрішніх зв'язків, визначення закономірностей термінотворчих процесів.

В умовах розвитку міждисциплінарних досліджень загострюється проблема накладання терміносистем. Дослідники зазначають, що фахівці окремих галузей, послуговую-

чись вузькоспеціальною термінологією, зазначають «міждисциплінарних непорозумінь» через неузгодженість у використанні термінів [Ainslie, Halvorsen, Robinson, 2022, с. 179]. Тому великого значення набуває питання стандартизації термінології – вироблення термінів-еталонів, термінів-взірців з метою внормування термінології. Стандартизація в нинішній ситуації може стосуватися не лише національних терміносистем (наявність національних стандартів на терміни та визначення, термінологічних тлумачних словників), а й у глобальному вимірі (формування міжнародних стандартів, перекладних двомовних і багатомовних термінологічних словників). Вміння послуговуватися такого роду літературою – одна з найважливіших компетентностей майбутнього фахівця, позаяк стандартизована термінологія є обов'язковою для використання в наукових, офіційно-ділових, виробничо-професійних текстах.

Проблеми полісемії, омонімії, синонімії та інших лексико-семантичних процесів у термінології завжди перебували в центрі уваги термінознавців. Варто звертати увагу студентів на результати термінознавчих досліджень тих учених, які спеціалізуються на вивченні конкретних галузевих терміносистем. Важливо акцентувати на новітніх підходах до характеристики явища синонімії в термінології, позаяк у них констатовано, що почасти поява термінів-синонімів є результатом наявності певних семантичних нюансів наукових понять, призводячи до різного вибору термінів [Keinänen, 2021, с. 547].

Другий важливий аспект вивчення термінної лексики пов'язаний з визначенням співвідношення національного й запозиченого в термінології. Сучасні термінознавчі дослідження вказують на дві опозиційні тенденції в термінотворенні: з одного боку, використання в ролі терміна готової запозички з іншої мови та, з другого боку, прагнення зберегти автентичність терміносистеми через використання власномовних ресурсів. Проблему балансу між цими тенденціями особливо гостро помічаємо в нинішніх умовах, коли «відбувається суттєвий англomовний тиск на українську термінологію і, крім того, залишається неподоланою тенденція до калькування термінів за взірцем російської мови» [Куньч, Наконечна, Микитюк, Булик-Верхола, Теглівець, 2018, с. 39].

Безперечно, українська мова, як і будь-яка сучасна мова, залучає до свого складу значний відсоток слів іншомовного походження, а також слів, що утворилися з використанням запозичених словотвірних елементів уже на українському ґрунті. Велика кількість таких запозичок утвердилася в нашій мові, так що сучасний науковець почасти не відчуває їхньої чужинності. Приміром, лексеми *борошно*, *цифра*, *школа*, *кава* тощо з'явилися в українській мові за різних обставин з різних джерел, а їхнє повсякденне вживання посприяло тому, що ці слова повноцінно функціують у нашій мові в усіх її стилях, змінюються за її законами, творять похідні, набувають нових і нових значень. Зважаючи на історичні обставини мовного буття і на тісні взаємини народів, терміносистеми ввібрали до свого складу також значну кількість іншомовних слів, «чужинність» яких ми добре відчуваємо. Особливо багато таких запозичок вживано в наукових, публіцистичних, офіційно-ділових текстах. Запозичена лексика – це невід'ємна частина українського словника. Адже надмірний мовний пуризм може призводити до збіднення лексичного складу, порушення певних системних тенденцій, властивих термінології конкретної галузі. Потужним джерелом термінотворення є терміноелементи греко-латинського походження, позаяк вони відповідають вимогам точності, короткості й однозначності терміна [Кочан, 2013, с. 13]. Саме цим можна пояснити той факт, що інтернаціоналізація термінологічних систем – це один із природних і вагомих шляхів їхнього гармонійного розвитку. З іншого боку, наявність питомих відповідників до запозичених термінів засвідчує багатство і самобутність української наукової мови. Тому сьогодні вкрай актуальною є традиція якнайактивніше залучати до терміносистем власномовні ресурси.

Цілком слушною і важливою вважаємо думку з цього приводу визначного українського мовознавця Юрія Шереха (Шевельова), який зазначав: «У випадках однозначності свого слова і чужого загалом перевагу мусить мати своє слово, наприклад, у таких конкуренційних парах, як *відсоток – процент*, *поступ – прогрес*, *пішохід – тротуар*... Але чуже слово може лишитися як другорядний синонім, збагачуючи цим словник. Згодом воно може набрати особливого значення, вужчого або ширшого, і тоді воно стане особливо корисне» [Шерех, 1951, с. 45]. Отож рекомендуємо студентам віддавати перевагу в професійному спілкуванні

уживанню українських синонімів до запозичених слів *аргумент* (доказ, підстава), *економія* (ощадність, ощадливість), *експеримент* (дослід), *пріоритет* (перевага, першість), *рецепція* (сприйняття), *лаконічний* (стислий, небагатослівний), *лімітувати* (обмежувати, накладати обмеження), *апелювати* (звертатися), *домінувати* (переважати) і т. ін. Це особливо важливо, оскільки в нинішньому високотехнологічному суспільстві вузькоспеціальна термінологія виходить за межі свого професійного середовища й активно побутує в пресі, у радіо- й телепередачах, у публічних виступах учених, політиків, журналістів і має бути легкою для сприймання.

Новітньою проблемою сучасного термінознавства вважаємо інтенсивне залучення численних англійзмів у науково-технічне мовлення українців. Окремі науковці не переобтяжують себе пошуками адекватного українського слова для номінування наукового поняття, а механічно переносять іноземну лексему в нашу мову. Приміром, у соціальних мережах *постять*, *лайкають*, на підприємствах проводять *мітинги*, *стендапи*, організують *стартапи*, подають *аплікації*, встановлюють *дедлайни* тощо. Як справедливо зазначає мовознавець І. Фаріон: «англійські запозичення прорвали греблю нашої мови не так з огляду на процеси глобалізації, чи інтернаціоналізації світу, як через невіднайдення сили у самій собі – себто мові» [Фаріон, 2009, с. 163].

Зазначимо, що вплив англійської мови на терміносистеми інших сучасних розвинених мов є не менш відчутним. Проте свідомі національні спільноти проводять спеціальні системні заходи з метою збереження самобутності термінології. Такі заходи, до прикладу, передбачено у французькій мові задля пошуку еквівалентів для потенційних англійських запозичень, що докладно описано в статті Г. Жомбок, де, зокрема, відзначено роль спеціальних термінологічних комісій у наданні рекомендацій щодо заміни англійських виразів французькими відповідниками [Zsombok, 2021, с. 270–293].

Припускаємо, що «мода» на англійські запозички в українському науковому дискурсі поступово відійде. Але сьогодні англійський наступ заповнив не лише науковий стиль української мови, а й академічне красномовство, та й розмовну сферу саме через психологічну слабкість носіїв української мови та відсутність системної державної мовної політики. Важливо, щоб це усвідомлювало молоде покоління українських науковців та інженерів-практиків.

Третій важливий аспект вивчення терміної лексики – порівняльно-історичний. У праці «Українське термінознавство» слушно наголошено, що «творення національної термінології відбувається в одному руслі з розвитком народної освіти, що враховує скарби національної традиції й контакти з близько- й дистантно-спорідненими народами» [Панько, Кочан, Мацюк, 1994, с. 8]. Дослідження історії становлення галузевих терміносистем має стійку традицію в українському термінознавстві. Ґрунтовно опрацьовано розвиток хімічної, риторичної, ракетно-космічної, електроенергетичної, фармацевтичної, сільськогосподарської, видавничої, архітектурної, комп'ютерної, правничої та інших терміносистем. Важливо акцентувати майбутнім фахівцям, що «науковий підхід до творення й систематизації термінів» зафіксовано вже в період Київської Русі [Куньч, Фаріон, Васишин, Литвин, Ментинська, 2019, с. 16]. Наукові дослідження також констатують, що початок ХХ ст., тобто період утвердження української науково-технічної термінології, продемонстрував яскраві взірці використання власномовних ресурсів для поповнення українських термінофондів [Булик-Верхола, Наконечна, Теглівець, 2014, с. 14–21]. Вивчення досвіду термінотворчої роботи у 20–30-х рр. ХХ ст. становить значну актуальність, адже дає змогу вдосконалювати сучасні підходи до термінотворення. Студенти мають розуміти наукові засади конструювання українських варіантів термінів на позначення нових понять, використовуючи напрацювання попередніх періодів, зокрема й терміни, заборонені в 30-х роках минулого сторіччя. Саме усвідомлена потреба широко застосовувати питомі лексеми в ролі термінів є передумовою того, що чимало сучасних терміноодиниць із різних галузей знань мають синонімні пари – запозичене і власне українське слово. Гадаємо, вслід за І. Кочан, що «внутрішні ресурси мови дають усі підстави для впровадження національних паралелей, які з часом посядуть провідне місце у національних терміносистемах» [Кочан, 2004, с. 491].

Порівняльна характеристика окремих галузевих термінологій різних мов, своєю чергою, надає підстави для вдосконалення термінотворчості. Цікавий матеріал для аналізу

медичної термінології, приміром, виявляємо в статті «The problem of euphemisms in the medical terminology of the English and Tatar languages» [Khisamova, Abdullina, 2022, с. 14–23]. Його, як і дослідження терміносистем інших наук, безперечно, варто використовувати в навчальному процесі під час вивчення термінної лексики конкретної галузі знань.

Четвертий важливий аспект вивчення термінної лексики – функційний. Його дослідження спрямоване на процеси термінологізації і детермінологізації. Адже в умовах інтелектуалізації сучасного суспільства постійно відбувається міграція лексики із галузевих терміносистем до загальнолітературної мови та у зворотному напрямі, тобто відбувається своєрідна лексична інтеграція функціональних стилів української літературної мови. Ведучи мову про вплив ситуації спілкування на семантико-стилістичні особливості термінної лексики, сучасні науковці вводять поняття «девіантного функціонування» в термінології [Condamines, 2021, с. 358]. У публіцистичних та художніх текстах систематично з'являються наукові терміни, які зазнають детермінологізації. Під детермінологізацією ми розуміємо, вслід за Г. Наконечною, «втрату терміном своїх дефінітивних і системних характеристик і перехід до загальноновживаної лексики» [Наконечна, 2018, с. 19]. При цьому відбувається уподібнення терміна до загальноновживаного слова внаслідок використання його поза межами спеціального тексту, а також розвиток нових значень детермінологізма на основі метафоричного переосмислення. Констатуємо, що термін поза межами наукового стилю може а) повністю зберігати своє пряме значення, набуваючи лише емоційного забарвлення в новому для себе контексті та в поєднанні з лексемами інших тематичних полів; б) поширювати свою семантику, набувати нових значеннєвих відтінків; в) перетворюватись у троп. Відповідно детермінологізми класифікують за ступенем втрати лексемою ознак терміна на три рівні – функційні, лексико-семантичні та семантико-стилістичні. «На кожному з цих рівнів науковий термін зазнає специфічних модифікацій свого семантичного поля і своєрідно впливає на почуття людини» [Фаріон, Куньч, Васишин, Микитюк, Ментинська, 2020, с. 65]. Уміле використання детермінологізації у функції тропів і стилістичних фігур сприяє подальшому збагаченню палітри мовно-зображальних засобів літературної української мови та засвідчує високий інтелектуальний рівень мовців. Цікаво зазначити, що задля створення художньої образності автори можуть в одному контексті поєднувати детермінологізми різних галузей знань, «які поширюють свою семантику відповідно до контексту, в якому їх використано» [Куньч, 2021, с. 48]. Це черговий раз засвідчує важливість залучення міждисциплінарного підходу під час вивчення термінної лексики зі студентами інженерно-технічних спеціальностей.

П'ятий важливий аспект вивчення термінної лексики культуромовний. Відомо, що однією з найважливіших проблем термінознавства залишається проблема фонетичної та орфографічної адаптації запозичених термінологічних одиниць. Це питання стосується багатьох сучасних європейських мов, зокрема й англійської [Lazer-Pankiv, Pysmenna, 2021]. Її наявність в українській мові зумовлена передовсім екстралінгвальними чинниками. Студенти мають навчитися використовувати різного роду довідкову літературу від лексикографічних джерел до спеціальних посібників з культури мовлення з метою виявлення й усунення інтерференційних явищ та дотримання чистоти фахового мовлення.

Комп'ютеризація та застосування сучасних інформаційних технологій у професійній діяльності накладає свій відбиток на функціонування термінної лексики. Фахівці-термінознавці, виявляючи закономірності формування терміносистем, виробляють конкретні стратегії, спрямовані на усунення з термінології невдалих термінів – чи то без потреби запозичених, чи то утворених із порушенням норм української літературної мови. Цікавими є огляду на це видаються напрацювання щодо спеціальних електронних систем, які сприяють утвердженню нормативних термінів. Приміром, цікавою і практичною видається концепція електронного сервісу, який виявляє порушення нормативності під час творення та використання термінологічних одиниць зі сфери електроенергетики та надає рекомендації щодо правильного використання термінів [Kunch, Kharchuk, Syerov, Fedushko, 2017, с. 83–86].

Вивчення термінної лексики під час підготовки майбутніх інженерів передбачає копітку роботу під керівництвом ерудованого викладача-філолога. Саме він володіє всією повнотою інформації щодо означеної проблематики, оскільки всі ці аспекти аналізу термінознавчих досліджень нерозривно взаємопов'язані і мають певні напрацювання і в

українському, і в зарубіжному науковому дискурсі. Отож вивчення терміної лексики на заняттях з «Української мови (за професійним спрямуванням)» потребує значного залучення сучасної наукової літератури, глибокого осмислення різних підходів та вимагає комплексного підходу і системної роботи зі студентами.

Отже, на основі детального аналізу різних концепцій аналізу термінології з урахуванням новітніх проблем та оригінальних підходів до їхнього вирішення виокремлюємо п'ять основних аспектів вивчення терміної лексики, які становлять особливу актуальність за нинішніх умов глобалізації суспільства та інтернаціоналізації освітнього процесу:

- 1) з'ясування основних понять термінознавства (термін, термінологія, терміносистема) та специфіки терміна як особливої мовної одиниці, яка характеризується застандартизованістю, системністю, однозначністю тощо;
- 2) визначення співвідношення національного й запозиченого в термінології;
- 3) вивчення досвіду термінотворчої роботи в історичному й порівняльному контексті;
- 4) дослідження функційних характеристик терміної лексики, зокрема процесів термінологізації і детермінологізації;
- 5) аналізування культуромовних проблем науково-технічного мовлення.

Акцентовано, що всі ці аспекти нерозривно взаємопов'язані, а вивчення терміної лексики потребує комплексного підходу і системної роботи зі студентами. Мовна компетентність майбутніх науковців та інженерів передбачає високу культуру мовлення, висококваліфіковане володіння терміною лексикою у зв'язку з потребою точного й нормативного фахового спілкування на всіх рівнях професійної діяльності, вміння з високою відповідальністю та на основі ґрунтовного оволодіння всіма аспектами аналізу термінології формувати нові терміноодиниці та ефективно впроваджувати їх у всіх галузях науково-технічного розвитку.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в детальному вивченні цих п'яти основних аспектів у контексті окремих термінологічних систем.

Список використаної літератури

- Булик-Верхола, С.З., Наконечна, Г.В., Теглівець, Ю.В. (2014). *Основи термінознавства*. Львів: Видавництво Львівської політехніки.
- Д'яков, А.С., Кияк, Т.Р., Куделько, З.Б. (2000). *Основи термінотворення: Семантичні та соціолінгвістичні аспекти*. Київ: Academia.
- Комова, М.В. Кочан, І.М. (2020). *Наукові дослідження з українського термінознавства*. Львів: Тріада плюс.
- Кочан, І. (2004). *Динаміка і кодифікація термінів з міжнародними компонентами в сучасній українській мові*. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка.
- Кочан, І. (2013). *Українська наукова лексика: міжнародні компоненти в термінології*. Київ: Знання.
- Куньч, З.Й. (2021). Співіснування детермінологізмів різних тематичних груп в художньому дискурсі. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, 32 (71) / 1 (1), 44-49. DOI: 10.32838/2710-4656/2021.1-1/08.
- Куньч, З.Й., Наконечна, Г.В., Микитюк, О.Р., Булик-Верхола, С.З, Теглівець, Ю.В. (2018). *Теорія терміна: конкретизація лексико-семантичних парадигм*. Львів: Галицька Видавнича Спілка.
- Куньч, З.Й., Фаріон, І.Д., Васишин, І.П., Литвин, О.Г., Ментинська, І.Б. (2019). *Український науковий термін: діахронний контекст*. Львів: Галицька Видавнича Спілка.
- Наконечна, Г.В. (2018). Термінологізація і детермінологізація: ступінь опрацювання й вектори розвитку. З.Й. Куньч (Ред.), *Теорія терміна: конкретизація лексико-семантичних парадигм* (с. 11-37). Львів: Галицька Видавнича Спілка.
- Панько, Т.І., Кочан, І.М., Мацюк, Г.П. (1994). *Українське термінознавство*. Львів: Світ.
- Фаріон, І. (2009). *Мовна норма: знищення, пошук, віднова* (Науково-навчальне видання). Івано-Франківськ: Місто НВ.
- Фаріон, І.Д., Куньч, З.Й., Васишин, І.П., Микитюк, О.Р., Ментинська, І.Б. (2020). *Термінологічна актуалізація української мовної дійсності*. Львів: Галицька Видавнича Спілка.

Шерех, Ю. (1951). *Нарис сучасної української літературної мови*. Мюнхен: Молоде життя.

Ainslie, M.A., Halvorsen, M.B., Robinson, S.P. (2022). A Terminology Standard for Underwater Acoustics and the Benefits of International Standardization. *IEEE Journal of Oceanic Engineering*, 47 (1), 179-200. DOI: 10.1109/JOE.2021.3085947.

Becker, B.A. (2021). The Roles of Computing Terminology in Non-Computing Disciplines. *Proceedings of the 26th ACM Conference on Innovation and Technology in Computer Science Education*, 2 (June), 659. DOI: 10.1145/3456565.3460073.

Condamines, A. (2021). How can one explain “deviant” linguistic functioning in terminology. *Terminology*, 27 (2), 358-379.

González, M.G. (2022). Variation in Spanish accounting terminology Implications for translators. *Terminology*, 28 (1), 65-102.

Keen, I. (2022). The Evolution of Australian Kin Terminologies Models, Conditions, and Consequences. *Current Anthropology*, 63 (1), 31-67.

Khisamova, V., Abdullina, L. (2022). The Problem of Euphemisms in the Medical Terminology of the English and Tatar Languages. *Journal of Educational and Social Research*, 12 (1), 14-23. DOI: 10.36941/jesr-2022-0003.

Keinänen, S. (2021). A metalinguistic analysis of the terminology of evidential categories: Experiential, conjecture or deduced? *Folia Linguistica*, 55 (2), 547-587. DOI: 10.1515/flin-2021-2030.

Kunch, Z., Kharchuk, L., Syerov, Y., Fedushko, S. (2017). Development of concept of terminological online assistant for electric power engineering specialists. *Proceedings of the XIth International Scientific and Technical Conference «Computer Sciences and Information Technologies» (CSIT-2017)*. Lviv, pp. 83-86. DOI: 10.1109/STC-CSIT.2017.8098742.

Lazer-Pankiv, O., Pysmenna, I. (2021). Peculiarities of Phonetic and Orthographic Adaptation of Latin Terms in English Clinical Terminology: On the Issue of Latin Terminological Competence Formation of Foreign Medical Students. *Sustainable Multilingualism*, 19 (1), 173-202. DOI: 10.2478/cm-2021-0018.

Prieto Ramos, F., Cerutti, G. (2021). Terminology as a source of difficulty in translating international legal discourses: An empirical cross-genre study. *International Journal of Legal Discourse*, 6 (2), 155-179. DOI: 10.1515/ijld-2021-2052.

Steurs, F., Tryczyńska, K. (2021). European labour law and its challenges in multilingual terminology and translation: A case study. *Sendebär*, 32, 219-237. DOI: 10.30827/sendebär.v32.16953.

Zsombok, G. (2020). Prescribing French: A corpus-linguistic approach to official terminology in French newspapers. *Journal of French Language Studies*, 31 (3), 270-293. DOI: 10.1017/S0959269520000204.

THE MOST IMPORTANT ASPECTS OF STUDYING TERM VOCABULARY WITH STUDENTS OF ENGINEERING AND TECHNICAL SPECIALTIES

Zoriana Y. Kunch, Lviv Polytechnic National University (Ukraine)

e-mail: zorjana.kunch@gmail.com

DOI: 10.32342/2523-4463-2022-1-23-17

Key words: *Ukrainian language, terminological vocabulary, terminological system, terminologization, determinologization, borrowing, language culture.*

The paper outlines the most relevant aspects of the study of term vocabulary while working with students of engineering and technical specialties. A number of general scientific research *methods* were used: analysis, classification, systematization, interpretation. This made it possible to solve a number of specific tasks: a) to identify the most relevant issues in the current context of terminology and group them into certain areas of study; b) describe typical problems related to the understanding of each aspect; c) identify the latest challenges in the study of term vocabulary and propose original approaches to their

analysis. Emphasis is placed on five problematic issues that are especially important in the current context of globalization of society and internationalization of the educational process. Firstly, clarification of the basic concepts of terminology (term, terminology, terminological system) and the specifics of the term as a special language unit, characterized by standardized, unambiguous, systematic, and so on. Secondly, determining the ratio of national and borrowed in terminology. This problem is still acute, as at the present stage Ukrainian terminological systems are under intense foreign influence, including the saturation of English-language elements. Thirdly, the study of the experience of terminological work in the historical and comparative context, which allows modern scholars to involve in the terminological systems of previous periods and the most suitable examples of terminological creation of other languages. Fourthly, the study of the functional characteristics of term vocabulary, in particular the processes of terminologisation and determinologisation, because in the context of intellectualization of modern society is intensive migration of vocabulary from industry terminologies to general literary language and vice versa. Fifthly, the analysis of cultural problems of scientific and technical speech, as in the terminology and in general in the scientific style of the literary Ukrainian language there are numerous deviations from the norm, partly related to phonetic and orthographic adaptation of borrowed terminological units.

It is highlighted that all these aspects are inextricably linked, and the study of term vocabulary requires a comprehensive approach and systematic work with students. Linguistic competence of future scientists and engineers involves a high culture of speech, highly skilled vocabulary due to the need for accurate and normative professional communication at all levels of professional activity, the ability to responsibly and on the basis of thorough mastery of all aspects of terminology analysis implement them in all areas of scientific and technical development to ensure the harmonious and full development of Ukrainian scientific and technical terminology. Prospects for further research are identified in the detail of these five main aspects in the context of individual terminological systems.

References

- Ainslie, M.A., Halvorsen, M.B., Robinson, S.P. (2022). A Terminology Standard for Underwater Acoustics and the Benefits of International Standardization. *IEEE Journal of Oceanic Engineering*, vol. 47, issue 1, pp. 179-200. DOI: 10.1109/JOE.2021.3085947.
- Becker, B.A. (2021). The Roles of Computing Terminology in Non-Computing Disciplines. *Proceedings of the 26th ACM Conference on Innovation and Technology in Computer Science Education*, vol. 2, p. 659. DOI: 10.1145/3456565.3460073.
- Bulyk-Verkhola, S.Z., Nakonechna, H.V., Tehlivets, Yu.V. (2014). *Osnovy terminoznavstva* [Fundamentals of Terminology]. Lviv, Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki Publ., 192 p.
- Condamin, A. (2021). How can one explain "deviant" linguistic functioning in terminology. *Terminology*, vol. 27, issue 2, pp. 358-379.
- Diakov, A.S., Kyiak, T.R., Kudelko, Z.B. (2000). *Osnovy terminotvorennia: Semantichni ta sotsiolingvistychni aspekty* [Fundamentals of Term Formation: Semantic and Sociolinguistic Aspects]. Kyiv, Academia Publ., 216 p.
- Farion, I. (2009). *Movna norma: znyshchennia, poshuk, vidnova* [Language Norm: Destruction, Search, Restoration]. Ivano-Frankivsk, Misto NV Publ., 328 p.
- Farion, I.D., Kunch, Z.Y., Vasylyshyn, I.P., Mykytiuk, O.R., Mentynska, I.B. (2020). *Terminolohichna aktualizatsiia ukrainskoi movnoi diisnosti* [Terminological Actualization of the Ukrainian Linguistic Reality]. Lviv, Halytska Vydavnycha Spilka Publ., 232 p.
- González, M.G. (2022). Variation in Spanish accounting terminology Implications for translators. *Terminology*, vol. 28, issue 1, pp. 65-102.
- Keen, I. (2022). The Evolution of Australian Kin Terminologies Models, Conditions, and Consequences. *Current Anthropology*, vol. 63, issue 1, pp. 31-67.
- Khisamova, V., Abdullina, L. (2022). The Problem of Euphemisms in the Medical Terminology of the English and Tatar Languages. *Journal of Educational and Social Research*, vol. 12, issue 1, pp. 14-23. DOI: 10.36941/jesr-2022-0003.
- Keinänen, S. (2021). A metalinguistic analysis of the terminology of evidential categories: Experiential, conjecture or deduced? *Folia Linguistica*, vol. 55, issue 2, pp. 547-587. DOI: 10.1515/flin-2021-2030.
- Kochan, I. (2004). *Dynamika i kodyfikatsiia terminiv z mizhnarodnymy komponentamy v suchasni ukrainskii movi* [Dynamics and Codification of Terms with International Components in the Modern Ukrainian Language]. Lviv, Vydavnychi tsentr LNU im. I. Franka Publ, 519 p.
- Kochan, I. (2013). *Ukrainska naukova leksyka: mizhnarodni komponenty v terminolohii* [Ukrainian Scientific Vocabulary: International Components in Terminology]. Kyiv, Znannia Publ., 294 p.
- Komova, M.V. Kochan, I.M. (2020). *Naukovi doslidzhennia z ukrainskoho terminoznavstva* [Scientific Research in Ukrainian Terminology]. Lviv, Triada plus Publ., 144 p.
- Kunch, Z.Y. (2021). *Spivisnuvannia determinolohizmiv riznykh tematychnykh hrup v khudozhnomu dyskursi* [Coexistence of Determinologisms of Different Thematic Groups in Artistic Discourse]. Vcheni

zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriia: Filolohiia. Zhurnalistyka [Scientific notes of V.I. Vernadsky Taurida National University. Series: Philology. Journalism], vol. 32 (71), issue 1 (1), pp. 44-49. DOI: 10.32838/2710-4656/2021.1-1/08.

Kunch, Z., Kharchuk, L., Syerov, Y., Fedushko, S. (2017). Development of concept of terminological online assistant for electric power engineering specialists. Proceedings of the XIth International Scientific and Technical Conference «Computer Sciences and Information Technologies» (CSIT-2017). Lviv, pp. 83-86. DOI: 10.1109/STC-CSIT.2017.8098742.

Kunch, Z.Y., Nakonechna, H.V., Mykytiuk, O.R., Bulyk-Verkhola, S.Z., Tehlivets, Yu.V. (2018). *Teoriia termina: konkretyzatsiia leksyko-semantychnykh paradyhm* [Theory of the Term: Concretization of Lexical-Semantic Paradigms]. Lviv, Halytska Vydavnycha Spilka Publ., 180 p.

Kunch, Z.Y., Farion, I.D., Vasylyshyn, I.P., Lytvyn, O.H., Mentynska, I.B. (2019). *Ukrainskyi naukovyi termin: diakhronnyi kontekst* [Ukrainian Scientific Term: Diachronic Context:]. Lviv, Halytska Vydavnycha Spilka Publ., 224 p.

Lazer-Pankiv, O., Pysmenna, I. (2021). Peculiarities of Phonetic and Orthographic Adaptation of Latin Terms in English Clinical Terminology: On the Issue of Latin Terminological Competence Formation of Foreign Medical Students. *Sustainable Multilingualism*, vol. 19, issue 1, pp. 173-202. DOI: 10.2478/cm-2021-0018.

Nakonechna, H.V. (2018). Terminolohizatsiia i determinolohizatsiia: stupin opratsiuвання y vektory rozvytku [Terminologization and determinologization: degree of elaboration and vectors of development]. In Z. Kunch (ed.). *Teoriia termina: konkretyzatsiia leksyko-semantychnykh paradyhm: monohrafiia* [Theory of the term: concretization of lexical-semantic paradigms]. Lviv, Halytska Vydavnycha Spilka Publ., pp. 11-37.

Panko, T.I., Kochan, I.M., Matsiuk, H.P. (1994). *Ukrainske terminoznavstvo* [Ukrainian Terminology]. Lviv, Svit Publ., 216 p.

Prieto Ramos, F., Cerutti, G. (2021). Terminology as a source of difficulty in translating international legal discourses: An empirical cross-genre study. *International Journal of Legal Discourse*, vol. 6, issue 2, pp. 155-179. DOI: 10.1515/ijld-2021-2052.

Sherekh, Yu. (1951). *Narys suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy* [Essay on the modern Ukrainian literary language]. Miunkhen, Molode zhyttia Publ., 402 p.

Steurs, F., Tryczyńska, K. (2021). European labour law and its challenges in multilingual terminology and translation: A case study. *Sendebär*, vol. 32, pp. 219-237. DOI: 10.30827/sendebär.v32.16953.

Zsombok, G. (2020). Prescribing French: A corpus-linguistic approach to official terminology in French newspapers. *Journal of French Language Studies*, vol. 31, issue 3, pp. 270-293. DOI: 10.1017/s0959269520000204.

Одержано 15.02.2022.